

mondta az öttagú társaság 110 kilós tagja. — „Mért, hát ki vagy te?” — „Én vagyok egy szállítási osztály vezetője...” A következő pillanatban akkorát becsaptak neki, hogy az asztalt magára rántotta — és tovább folyt a tánc... Ugye én nyomtam, hogy „hol jár a kezéd”... na most ugye megyek oda, mert azért mégis nem illő olyan nagy pofont adni, bár nem láttam, csak villámlott valami... — „Kelj fel!” — hát nem mozdul... erre megszólal az egyébként is nehéz gyerek, aki olyan sovány volt, és 70 kiló és 180 centi — „Ha nem kelsz fel, megtaposlak...” Rögtön életre kelt a jóember, aztán letörölte magát, mondta, hogy hívjuk az URH-t, meg egyebeket. Mondtam, hogy nem az URH-t, hanem magad ellen hívtad ki a sorsot, mert aki ennyire hülye, hogy beleköt egy ilyen társaságba, aki egyébként nem bántott senkit, csak éppen szórakozni volt kedve — hát, uram bocsá' egy kicsit táncol... és nem szállítási osztály vezető, hanem szállító — hát mondom, ez volt a baj, ha azt mondd, hogy te is szállító vagy, egy pofont se kapsz, egy grammot se... mert ugye, más a szállító és más a szállítási osztály vezető. Mert a szállítási osztály vezető... az... annak a pocakja megnő elég nagyra, 114 kilóra, pedig egyhatvan vagy... ez meg csak szállító, ez majdnem egynolcvan és csak 70 kiló... no, ez az antagonisztikus ellentét, ez most kicsattant, Cucus, megkaptad a pofont... Egyet mondd, hogy töröld le az arcod, nem tört össze semmi... jobb a béke, menjél békességbe — pardon... a számlát... rendezték? Köszönjük, jóéjszakát.

Az öreg piás

Behúzódt itt ebbe a váróterem-féle bódéba... de hát itt nagyon fűtül a szél. — Négy óra lehet? ... Mire vár, villamosra? Nem, a buszra. Akkor jön az első? Akkor jön... elhelyezkedtem portásnak, aztán korán köll kezdeni... No de van egy kis nyomás, így hogy kezd? Lehet, hogy hazaküldenek, mert mindig megszondáznak, de annál jobb, mert ihatok tovább. És hogyha bemegy, és kidobják, akkor nem igazolatlan? Akkor nem, mert bent voltam... akkor mehetek haza inni. És tudja folytatni? Hát muszáj. Hát mért iszik? Mert az idegim kívannak... és muszáj innom. Mit old meg az ivás? Azt, hogy aludni tudok mert másképp nem, csak gyógyszerrel... és azt nem akarom szedni. Hát persze közben iszom a pálinkát... Reggel nincsen olyan korán nyitva... És egyedül császkál az éjszakában? Hát kivel császkáljak? Öreg vagyok már ahhoz, hogy valakivel mással járjak... Nem jó egyedül... Megöregedtem... Valamikor nem így volt... Valamikor nagylegény voltam... ez maradt meg belőlem, sajnos... Most már magamnak iszok... És amikor legénykedett, hogy telt az éjszakája? Akkor züllöttem a nők között... De most már... most már nincs értelme... A nőkért élt? A nőkért!... A nőkért... én szerettem a nőket. Azok is engemet, pedig én nem fizettem, csak nekem fizettek... méghozzá sokat, az éjszakába... Nappal csak leittam magamat, oszt aludtam... aztán mentem este az éjszakába. Most is azért vállal éjszakai munkát, mert...? Nem bírok éjjel meglenni... már csak így mehetek az éjszakába... mert már öreg vagyok. Pénz nem kell ehhez? Nekem nem kell pénz. Annyi pénzem van, amennyit megiszok. Most már nőkhöz nem járok, nem járok a fényes mulatókba... Jó nekem a kocsmá is... Táncolni nagyon szerettem, tudtam is... Szerettem dalolni is... Mit dalolt? Hát csak régi nótákat... Hogy „Régi nótát hoz Budáról át a szél, a melódiaja fájó emlékről beszél”. — De nem énekelek, mert akkor el érzékenyülök... És ha érzékenyül, akkor mi van? Hát... akkor sírok... akkor eszembe jut minden, hogy... elbasztam az életemet az éjszakába... Szerettem azt az Ajtai nótát... hogy kezdődik?, azt magának is ismerni kell... hogy... Jól esik a légyott este a Russwurmnl, hej de mint a mese halk muzsika száll... Elrepül egy sóhaj, csók fakad a csókkal, nyár tüze vagy hó van, áll a bál. Jöjj ide a Várba, nem maradsz te árva, mert valaki várva vár”. — Rám nem vár. Rám senki nem vár...

HEGYI IMRE—KOVALIK MÁRTA

IRODALOM

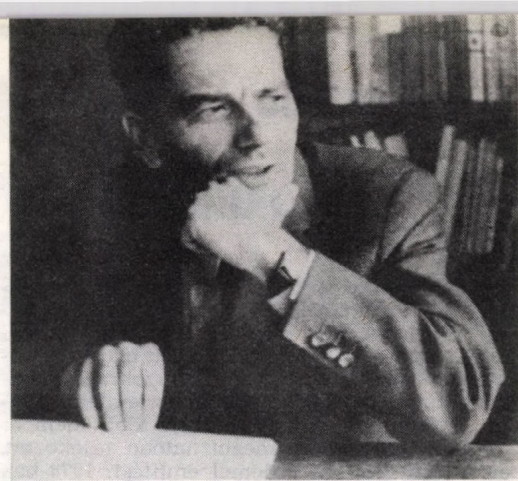
Egy tudós szerkesztő portréjához

Az irodalom bibliográfusai már gyűjtögetik a cédulákat, hogy majd egyszer megjelentessék a Belia György halálára írott nekrológok listáját. A jegyzék hosszú lesz, de a többnyire sietséggel készült és szükségképpen korlátozott terjedelmű megemlékezések első hullámának elülte után egyáltalán nem felesleges újból visszatérni e nagyra becsült, az irodalmi életben nagyon is fontos szerepet játszó szerkesztőre, aki egyik napról a másikra hagyta oda végleg kiadóbeli szobáját és a Feszty Árpád utcai lakás íróasztalát. Nem őszinte baráti érzelmekben, életrajzi és könyvezeti adatokban látszik a hiány, hisz a nekrológokban néha még a kéziratban hátrahagyott, lezárt kötetek is szóba kerültek, hanem inkább a szövegkiadói és szerkesztői hivatás vállalásának elismerése látszik hézagossnak. Nem tűnik ki, hogy Belia több jegyzetet írt, mint tudományos közleményt, több utószót, mint bevezető esszét, az évtizedek során ma már szinte megszámlálhatatlanul sok könyvet adott nyomdába: éppen a tudós szerkesztő és kiadó nem kapta meg a kellő elismerést, mert mindent összevéve a maga területén több volt ő, mint amit eddig elmondtak róla.

Ha valamikor nem számítot is egyedülállónak, hogy valaki a középiskolában két modern nyugati nyelvet olyan eredménnyel tanult meg, hogy további érdeklődés és céltudatos gyakorlás után idővel valóban használni tudta azokat, különös figyelmet mindenképpen érdemel; az már teljes elismerésre számíthat, ha ugyanez a valaki 1945 táján az orosz és a román kítűnően elsajátítja: két keleti nyelvet a nagy változások korában, amikor a korábban háttérbe szoruló realitások ezeknek fontosságát nyilvánvalóvá tették. Belia György oroszról fordította első könyveit (1952, 1953—54), idővel tucatnyi kötetre menő román regényt és drámát, halálakor fiókjában hevert egy XVIII. század végéig terjedő román irodalomtörténet, amely befejezetlensége és csonkasága ellenére is megérdemli a megjelenést. Műveltségének korábbi, még középiskolában szerzett alapjaira épülnek néméből és franciából készült fordításai, s ugyanezre számítható 1961-ben Ébredő Afrika címen megjelent néger költőkből szerkesztett antológiája.

Szakmai fejlődését valószínűleg az Országos Széchényi Könyvtárban eltöltött évek befolyásolták legerősebben. Mint kéziratároknak mindennapi munkája elvégzéséhez kisebb könyvtárnyi magyar és főleg külföldi segédkönyvet kellett megismernie. A Könyvtár 1950 táján megvette az irodalmi kutatás nagy szerencséjére a Babits-hagyatékot, melynek feldolgozását Belia irányította, túlnyomórészt végezte. Akkoriban nem egy könyvtári munkatárs olvasta el Babits minden sorát, hogy a szétszórta papírszeletekre ceruzával írt első fogalmazványokat rendezni tudja, de egyéni hajlamának és érdeklődésének megfelelően egyedül ő vált az első Nyugat-nemzedék kutatójává, mindemelkeltől legjobb kiadójává.

Ha jó a számítás, Belia György 12 Babits-kötetet rendezett sajtó alá. 1957-ben az Illyés Gyula által válogatott verseket, 1959-ben a Magyar Klasszikusok két Babits-kötetét, ami Keresztury Dezső tanulmányával jelent meg, és még ugyanebben az évben publikálta az Akadémiai Kiadó a Babits—Kosztolányi—Juhász Gyula levelezést, amely nem kisebb de egészen más természetű vitát kavart, mint Belia legutolsó kötete, a kítűnően szerkesztett Beszélgetőfüzetek. Azt talán nem kell újból hangsúlyozni, hogy messze a legjobb Babits-kiadó volt; nem felesleges megemlíteni azonban, hogy az Ady-filológiában is jelentőset alkotott a költő Válogatott leveleinek (1956), Összes verseinek sajtó alá rendezésével

Belia György (1969)

(1972), s lezárt kéziratban Ady leveleinek három kötetét hagyta hátra. Szóba kell hozni azt is, hogy Juhász Gyula Összes művei kritikai kiadásának 9. köteteként ugyancsak publikált leveleket (1981). Szoros kapcsolatba került Hatvany Lajossal. Első közös könyvük 1957-ben jelent meg Magyarok beszélnek címmel; 1959-ben sajtó alá rendezte Hatvany Adyját, majd 1980-ig további 6 kötetét, köztük leveleket Hatvany Lajosné válogatásában, Nagy Péter előszavával.

Ennyi munka mellett jutott ideje olyan apróbbnak látszó feladatokra, melyek kevésbé iskolázott sajtó alá rendezőknek talán hosszú évekbe kerültek volna. Jegyzetelt Nagy László által válogatott Balassi-szövegeket, regényt Móricztól, Sárközi Györgytől és Jókaitól, Illés Endre oldalán munkába vette a Magyar elbeszélők 4 kötetét, Mészöly Miklós társaságában vállalkozott népmese-átdolgozásra. Még arra is futotta erejéből, hogy mai olvasó számára elmondhatatlanul nehezen megszerkeszthető, de ugyanakkor irodalmi csemegének számító XVIII. századi írókat rendezzen sajtó alá: Dugonics Cserei-jét, Simai Kristóf Molière-átdolgozását és Kazinczy Ferenc egy kötetét.

Belia Györgyöt tudós szerkesztőnek ismerték barátai és mindazok, akiknek köteteit sajtó alá rendezte; ugyanennek azok a nem kevesek, akik rendszeresen eljártak hozzá tanácsot kérni. Alig akad nálunk mostanság ember, aki jobban értené a tudományos kiadás problémáit; még kevesebb, aki az övéhez hasonló hozzáértéssel végezné a régi szövegek mai használatra áttételének korántsem lebecsülhető munkáját, s talán senki, aki nagyobb arányérzékkel és gyakorlatiassággal intézné jegyzetelésüket. Nem minden irodalmár gondolja meg, hogy szöveget magyarul néhez, olvasásukat meg kell tanulni: kezdőket tehát tanítani, hogy korántsem természetes dolog szinte mechanikusan siklani át homályos részeket; a művelt literátort bosszantja viszont, ha agyonkommentált könyveket kap kézbe. Nos, a Belia által szerkesztett kötetek a szakszerű szöveggondozás mellett a jegyzetelés arányainak tekintetében is például szolgálhatnak. Ez lehet az egyik oka a Magyar Remekírók sorozat sikerének.

Szaktudása és tájékozottsága különösen hiányozni fog a készülő kritikai kiadásoknál. Előfordult már, hogy egyes szerzőket vagy köteteket azért nem vettek tervbe a textológusok, mert „Beliáék” úgyis kiadták vagy kiadják, új vállalkozás meg azért húzódik majd, mert halála után nem nagyon lesz kire bízni. A tapasztalat arra tanít, hogy egy-egy intézmény, bizottság neve automatikusan korántsem szavatolja valamely sorozat vagy egyes könyv minőségét, s hogy adott vagy akár hivatalosan is szentesített követelmények mellett is nemegyszer többet számít az egyes ember, mint a hivatalos szabályzat, mert jól, közepeesen és még elfogadhatóan felőlük még egyformán lehet dolgozni. Belia György belső meggyőződéséből, az egyszer felismert és megvalósíthatónak ítélt színvonalnak megfelelően a legjobban dolgozott, s erre a munkatílusra igyekezett fiatalabb kollégáit is tanítani. Már-már meglepő volt, hogy e szerény ember hányszor hozta elő magánbeszélgetésekben fiatal lektoroknak tartott előadásait. A magyar szövegkiadás jövőjén aggódó filológus reméli, hogy Belia György fáradozása ebben a tekintetben sem volt hiábavaló.

TARNAI ANDOR

KRITIKA